

INFORMACIJOS APIE MAISTĄ TEIKIMO VARTOTOJAMS TEISINIAI ASPEKTAI

Asta Šamulevičiūtė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto

Bioteisės katedra

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva

Telefonas (+370 5) 2714 576

Elektroninis paštas: astasamuleviciute@yahoo.com

Santrauka

Informacijos apie maistą teikimo vartotojams tikslas yra informuoti juos apie maisto produktų savybes, jų sudėtį, kiekį, tinkamumo vartoti terminą, vartojimo būdą ir pan. Tačiau vis dar vyksta kontraversiškos diskusijos klausimais, kokia informacija apie maistą vartotojus domina labiausiai, jei iš viso domina, taip pat kiek ir kokios informacijos reikia pateikti vartotojui ir ar jis apskritai ją randa ir supranta. Nepaisant to, siekiama sudaryti sąlygas vartotojams rinktis jų vartojamą maistą turint pakankamai informacijos ir užkirsti kelią veiksmams, kurie juos galėtų klaidinti. Tuo tikslu Europos Sąjunga priėmė naują priemonę, nustatančią informacijos apie maistą teikimo vartotojams reikalavimus.

Atsižvelgiant į tai, kad reikalinga pasirengti tų naujų reikalavimų taikymui, svarbu išsiaiškinti laukiančius pokyčius. Tad straipsnyje analizuojami pagrindiniai informacijos apie maistą teikimo vartotojams reikalavimų pakeitimai, nustatyti naujuoju Reglamentu Nr. 1169/2011. Taip pat siekiama įvertinti valstybių narių galimybes imtis veiksmų minėtoje srityje. O, atkreipiant dėmesį į tai, kad naujasis reguliavimas taikomas informacijos apie maistą teikimui vartotojams, įskaitant ženklinimą, neapsieinama be informacijos apie maistą teikimo vartotojams ir ženklinimo sąvokų santykio analizės.

Reikšminiai žodžiai: maistas, maisto teisė, informacijos apie maistą teikimas vartotojams, maisto produktų ženklinimas, maisto produkto etiketė.

Įvadas

Vartotojų ir visuomenės sveikatos apsauga bei laisvo prekių judėjimo užtikrinimas yra pagrindiniai Europos Sąjungos maisto teisės tikslai. Siekiant aukšto vartotojų interesų ir visuomenės sveikatos apsaugos lygio užtikrinimo ypatingą reikšmę įgyja vartotojų informavimas apie maistą. Tik tiksliai, aiškiai, suprantamai ir pakankamai informuotas vartotojas gali priimti savo individualius poreikius ir interesus atitinkantį sprendimą dėl maisto produkto įsigijimo.

Tinkamų maisto produktų pasirinkimas ir sveika mityba – pirmas žingsnis rūpinantis savo sveikata. Per pastaruosius tris dešimtmečius smarkiai pagausėjo antsvorio ir nutukimo problemų turinčių Europos Sąjungos gyventojų, ypač vaikų, kurių, 2006 m. duomenimis, yra 30 %. Tai rodo blogėjančią Europos Sąjungos gyventojų netinkamos mitybos ir nepakankamo fizinio aktyvumo tendenciją,¹ ypatingą dėmesį atkreipiant į

1 Komisijos 2007 m. gegužės 30 d. baltoji knyga KOM(2007) 279 „Dėl Europos strategijos su mityba, antsvoriu ir nutukimu susijusioms sveikatos problemoms spręsti“. [2007] Briuselis.

vaikus, kuomet labai tikėtina, kad nutukęs vaikas taps nutukusiu suaugusiuoju.² Dėl to ateityje gali padaugėti lėtinių susirgimų, tokių kaip kraujagyslių sistemos ligos, padidėjęs kraujospūdis, antrojo tipo diabetas, insultas, kai kurių tipų vėžys, skeleto raumenų sistemos ir net įvairūs psichikos sveikatos sutrikimai.³ Komisija pripažino, kad renkantis maisto produktus svarbi yra galimybė gauti aiškią, nuoseklią ir pagrįstą informaciją, o vienas iš būdų perduoti ją vartotojams ir padėti jiems pasirinkti sveiką maistą ir gėrimus yra maistingumo ženklavimas.⁴ Taip pat Komisija įvardijo, jog reklama ir rinkodara yra galingi sektoriai, siekiantys paveikti vartotojų elgesį,⁵ kas, kaip bus paaiškinta vėliau, kaip ir ženklavimas, yra vienas iš informacijos apie maistą teikimo vartotojams būdų.

Didelę informacijos apie maistą vartotojui reikšmę rodo ir tie atvejai, kai vartotojas tą informaciją žinodamas ir atsižvelgdamas į savo sveikatos būklę atitinkamo maisto produkto tikrai nevirtotų. H. A. Sampson pateikia pavyzdį, kuomet 19 metų mergina, alergiška riešutams, buvo atvežta į ligoninės priimamąjį kankinama dusulio, vėmimo ir kitų alergijai būdingų simptomų, nes prieš šių simptomų atsiradimą ji suvalgė iš prekybos automato pirktą sausainį su šokolado drožlėmis, ant kurio pakuotės pateiktame sudedamųjų dalių sąraše nebuvo nurodyti riešutai.⁶ Tiesa, gali būti, kad gamintojas iš tiesų nedėjo riešutų į šiuos sausainius, tačiau sausainiuose liko riešutų pėdsakų, kurie atsirado dėl to, jog buvo gaminami tais pačiais įrenginiais kaip ir sausainiai su riešutais.⁷ Tad labai svarbu nustatyti rizikos veiksnius gaminant maisto produktus ir įvertinti, kiek ir kokios informacijos turi būti pateikta vartotojui.

Kita vertus, svarbu ne tik tai, kiek ir kokių duomenų turi būti etiketėje, tačiau ir tai, ar tie duomenys nėra klaidinantys. Jau keletą metų netyla diskusijos, ar iš tikrųjų užrašai „be E“, „be jokių E“, „be E621“, „be maisto priedų“, „be konservantų“ ir pan. neklaidina vartotojų, nes, ištyrus taip paženklintus maisto produktus, paaiškėja, kad kai kurie iš jų neatitinka minėtuose užrašuose pateiktos informacijos.⁸ Ne retai gamintojai ženklina maisto produktus tokiais užrašais siekdami pelno, nes vartotojai paprastai už juos pasiryžę sumokėti didesnę pinigų sumą. Tokiu klaidinimu pažeidžiami vartotojų interesai gauti pageidaujamos kokybės maisto produktus už atitinkamą kainą.

2 Garde A. The Contribution of Food Labelling to the EU's Obesity Prevention Strategy. *European Food and Feed Law Review*. 2007, 6: 378.

3 Baltoji knyga KOM(2007) 279, *op. cit.*

4 *Ibid.*

5 *Ibid.*

6 Sampson H. A. Peanut Allergy. *The New England Journal of Medicine*. 2002, 346 (17): 1294.

7 Pape S. B. „May Contain“ Labelling: Adequate Consumer Warning or Unnecessarily Defensive Manufacturer Behaviour? *Journal of Consumer Policy*. 2009, 32: 165.

8 Tikrinimo „Ar „be E“ yra tikrai „be E“ rezultatai [interaktyvus]. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, 2010 [žiūrėta 2012-08-28]. <http://www.teisingumas.lt/visuomenei/teisinis-svietimas/tikrinimo-201ear-201ebe-e201c-yra-tikrai-be-201ee201c201c-rezultatai>; Saukienė I. Užrašais „be E“ manipuluojantys gamintojai tampa vis išradingesni [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-08-28]. [http://www.delfi.lt/news/daily/Health/uzrasais-be-e-manipuluojantys-gamintojai-tampa-vis-isradingesni.d?id=40850129; „Skanaus!“: tirtuose produktuose „be E“ yra E \[interaktyvus\]. 2012 \[žiūrėta 2012-08-28\].](http://www.delfi.lt/news/daily/Health/uzrasais-be-e-manipuluojantys-gamintojai-tampa-vis-isradingesni.d?id=40850129; „Skanaus!“: tirtuose produktuose „be E“ yra E [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-08-28].) <http://www.lrytas.lt/-13413074091340212487-skanaus-tirtuose-produktuose-be-e-yra-e.htm>.

Atsižvelgiant į informacijos apie maistą svarbą vartotojams ir į tai, jog Europos Sąjunga, pasinaudodama pasidalijamąja kompetencija vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos srityse,⁹ ėmėsi veiksmų reguliuodama informacijos apie maistą teikimą, šiuo straipsniu siekiama išsiaiškinti tos informacijos apie maistą teikimo vartotojams reikalavimus, būdus ir apimtį.

Nuo 2014 m. gruodžio 13 d. su tam tikromis išimtimis¹⁰ visoje Europos Sąjungoje pradedamos taikyti naujos informacijos apie maistą teikimo vartotojams nuostatos, įtvirtintos Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. reglamentu Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams (toliau – Reglamentas Nr. 1169/2011).¹¹ Toks laikotarpis nustatytas tam, kad būtų sudaryta galimybė valstybėms narėms tinkamai pasirengti Reglamento Nr. 1169/2011 taikymui, o maisto verslo operatoriams – pakeisti savo maisto produktų ženklinaimą pagal naujus nustatytus reikalavimus. Žinoma, tam reikalinga atitinkama esamos situacijos ir naujųjų reikalavimų analizė. Tad tyrimo objektas, t. y. informacijos apie maistą teikimo vartotojams teisinio reglamentavimo ypatumai, būtent ir pasirinktas dėl savo praktinio aktualumo. Kitas svarbus aspektas, paskatinęs analizuoti minėtą temą, yra jos naujumas Lietuvos teisės doktrinoje. Nors praėjo maždaug metai nuo Reglamento Nr. 1169/2011 įsigaliojimo, teisės mokslo krypties atstovų diskusijų šia tema Lietuvoje nėra.

Komisijai pateikus pasiūlymą dėl naujojo reguliavimo (toliau – Komisijos pasiūlymas),¹² pasirodė keletas užsienio autorių darbų, analizuojančių to pasiūlymo nuostatas.¹³ Naujųjų nuostatų apžvalgą remdamasis tekstu, kuriam 2011 m. liepos 6 d. pritarė Europos Parlamentas, atliko P. Dévényi.¹⁴ Komisijos siūlytų atsakomybės už informacijos apie maistą teikimą vartotojams nuostatų trumpą analizę pateikė H. Ross.¹⁵

9 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos 4 str. [2008] OL C 115.

10 Reglamento Nr. 1169/2011 9 str. 1 d. 1 p., numatantis, jog, teikiant informaciją apie maistą, privaloma nurodyti maisto produkto pavadinimą, taikomas nuo 2016 m. gruodžio 13 d. Taip pat VI priedo B dalis, nustatanti su „smulkintos mėsos“ pavadinimu susijusius konkrečius reikalavimus, taikoma nuo 2014 m. sausio 1 d.

11 Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1924/2006 ir (EB) Nr. 1925/2006 bei kuriuo panaikinami Komisijos direktyva 87/250/EEB, Tarybos direktyva 90/496/EEB, Komisijos direktyva 1999/10/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/13/EB, Komisijos direktyvos 2002/67/EB ir 2008/5/EB bei Komisijos reglamentas (EB) Nr. 608/2004. [2011] OL L 304.

12 Komisijos pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos reglamento dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams. KOM(2008) 40 galutinis.

13 O'Rourke, R. Food Information or is it really Food Labelling? – the Commission's Legislative Proposal for a new Regulation. *European Food and Feed Law Review*. 2008, 5: 300-308; Hagenmeyer, M. The Regulation Overkill: Food Information. New labelling and nutrition information legislation to follow the Claims Regulation. *European Food and Feed Law Review*. 2008, 3: 165-171; Sosniza O. Challenges of the Food Information Regulation: Revision and Simplification of Food Labelling Legislation? *European Food and Feed Law Review*. 2011, 1: 16-26.

14 Dévényi P. The New Regulation on the Provision of Food Information to Consumers – Is New Always Better? *European Food and Feed Law Review*. 2011, 4: 210-217.

15 Ross, H. Proposal for the Provision of Food Information to Consumers: Who will be held accountable for ensuring Labelling Provisions? *European Food and Feed Law Review*. 2009, 2: 135-138.

Aiškindamasis religijos laisvės ir vartotojo teisės į informaciją santykį savo straipsnyje skyrelį Europos Sąjungos iniciatyvoms religiniais tikslais paruoštos mėsos ženklavimo srityje skyrė Ven. A. Bruce.¹⁶ Mažai dėmesio sulaukė naujoji informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoka. O kaip reguliavimo priemonę pasirinkus reglamentą, itin svarbus tampa ir valstybių narių veiksmų laisvės nustatant informacijos apie maistą teikimo vartotojams reikalavimus klausimas. Tad šiam tyrimui keliami tokie uždaviniai: 1) apsvarstyti informacijos apie maistą teikimo vartotojams sampratą bei šios ir ženklinimo sąvokų santykį; 2) atskleisti pagrindinius informacijos apie maistą teikimo vartotojams principus pagal Reglamentą Nr. 1169/2011; 3) nustatyti galimas nacionalines priemones informacijos apie maistą teikimo vartotojams srityje, kuomet bus pradėtas taikyti naujasis reguliavimas.

Tiesa, nors šiame straipsnyje aptariama nemažai svarbiausių pasirinktos temos aspektų, tačiau dėl savo kompleksiško ir apimties dauguma analizuotų klausimų gali būti paspartis kitiems išsamesniems tyrimams.

Atliekant šį tyrimą taikyti šaltinio turinio analizės, lyginamasis, apibendrinimo metodai.

1. Informacijos apie maistą teikimas vartotojams v. ženklinimas

Teikiamų į rinką maisto produktų įvairovė ištis nemaža. Tobulėjant technologijoms, kurios neaplenkia ir maisto kultūros, vartotojai gali rinktis nuo pačių paprasčiausių maisto produktų iki praturtintų vitaminais ar mineralinėmis medžiagomis, specialios paskirties maisto produktų, naujo maisto¹⁷, įskaitant pagaminto iš genetiškai modifikuotų organizmų, taip pat tokių maisto produktų, kurių sudėtyje yra dirbtinai sukurtų nanomedžiagų ir t.t. Be to, pripažintas mitybos ir sveikatos ryšys.¹⁸ Todėl labai

16 Bruce, Ven. A. Do sacred cows make the best hamburgers? The legal regulation of religious slaughter of animals. *The University of New South Wales Law Journal*. 2011, 34(1): 351-382.

17 Kas laikoma nauju maistu, nustatyta Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. sausio 27 d. reglamente (EB) Nr. 258/97 dėl naujų maisto produktų ir naujų maisto komponentų [1997] OL L 43, kurio 1 str. 2 d. įtvirtinta, jog reglamentas taikomas pateikiant į Bendrijos rinką iki šiol Bendrijoje plačiai žmonėms vartoti neskirtus maisto produktus ir maisto komponentus, skirstomus į tokias grupes: a) maisto produktai ir maisto komponentai, kuriuose yra ar kurie susideda iš genetiškai modifikuotų organizmų; b) maisto produktai ir maisto komponentai, pagaminti iš genetiškai modifikuotų organizmų, bet jų neturintys; c) maisto produktai ir maisto komponentai su nauja ar sąmoningai modifikuota pirmine molekulių struktūra; d) maisto produktai ir maisto komponentai, kuriuos sudaro arba kurie yra išskirti iš mikroorganizmų, grybų ar jūros dumblių; e) maisto produktai ir maisto komponentai, kurie susidaro arba yra išskirti iš augalų, bei maisto komponentai, kurie yra išskirti iš gyvūnų, išskyrus maisto produktus ir maisto komponentus, kurie gaunami tradiciniais dauginimo ar auginimo būdais ir kurie per daugelį metų įsitvirtino kaip saugūs vartoti maisto produktai; f) maisto produktai ir maisto komponentai, kuriems buvo pritaikytas dabar nenaudojamas gamybos procesas, sukeliantis maisto produktų ar maisto komponentų sudėties ar struktūros esminius pokyčius, turinčius įtakos jų maistinei vertei, medžiagų apykaitai ar nepageidaujamų medžiagų kiekiui.

18 *Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases* [interaktyvus]. Geneva: Report of a Joint WHO/FAO Expert Consultation, 2003 [žiūrėta 2012-07-29]. <http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/trs916/download/en/index.html>; Komisijos 2005 m. gruodžio 8 d. žalioji knyga KOM(2005) 637 „Sveikos mitybos ir fizinio aktyvumo skatinimas: antsvorio, nutukimo ir chroniškų ligų prevencija Europos Sąjungoje“. [2005] Briuselis.

svarbu, kad vartotojas atpažintų ir suprastų, kokį produktą renkasi. Tik gerai informuotas vartotojas gali priimti racionalius sprendimus.¹⁹ Nors etiketė – „pirmasis gamintojo „žodis“ vartotojams“,²⁰ tai anaip tol nėra vienintelė priemonė, skirta informacijai apie maistą vartotojams teikti.

Pažymėtina, jog informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoka (angl. *food information to consumers*; vok. *die Information der Verbaucher über Lebensmittel*) reglamentuojant maisto produktų ženklimą atsirado ne iš karto. Pirmoji horizontalioji maisto ženklavimo teisinė priemonė buvo Tarybos 1978 m. gruodžio 18 direktyva 79/112/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su galutiniam vartotojui skirtų maisto produktų ženklimu etiketėmis, pateikimu ir reklama, suderinimo (toliau – Direktyva 79/112/EEB).²¹ Atsižvelgiant į tai, kad Direktyva 79/112/EEB buvo dažnai ir daug taisyta, ji ir visi jos pakeitimai buvo konsoliduoti ir pakeisti Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. kovo 20 d. direktyva 2000/13/EB (toliau – Direktyva 2000/13/EB).²² Nors šiose direktyvose informacijos sąvoka ir vartojama, tačiau informacijos apie maistą teikimo vartotojams turinys, tuo labiau jos apibrėžimas nėra pateiktas. O štai priėmus Reglamentą Nr. 1169/2011, apibrėžta ne tik ženklavimo, bet ir informacijos apie maistą sąvoka, 2 straipsnio 2 dalies a punkte nurodant, jog informacija apie maistą yra informacija apie maisto produktą, pateikiama galutiniam vartotojui etiketėje, kitoje kartu pateikiamoje medžiagoje ar kitomis priemonėmis, įskaitant šiuolaikinių technologijų priemones arba žodinę komunikaciją. Iš šios apibrėžties matyti, kokiais būdais informacija apie maistą gali būti teikiama. Todėl galima daryti išvadą, jog informacijos apie maistą teikimas vartotojams yra tokie veiksmai, kuriuos atlikus informacija apie maisto produktą tampa pasiekiamą vartotojui, kitaip tariant maisto produktas paženklinamas etikete, kartu su maisto produktu pateikiama kita medžiaga ar pasitelkiamos kitos priemonės, kuriomis skleidžiama reikalinga informacija, galinti pasiekti vartotoją. Atsižvelgiant į tai, kyla klausimas, kokiais atvejais reikėtų vartoti informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoką, ar ši ir ženklavimo sąvokos turėtų būti vartojamos lygiagrečiai, koks gi vis dėlto informacijos apie maistą teikimo vartotojams ir ženklavimo santykis: tai skirtingos, tapačios, persidengiančios ar papildančios viena kitą sąvokos? Klausimą, ar šios sąvokos vis gi skiriasi, iškėlė Raymond O'Rourke dar tada, kai Europos Komisija priėmė minėtą pasiūlymą dėl naujojo reguliavimo.²³ Ir nors jis pastebėjo, kad maisto produktų ženklimas vis tik turi ribas, kad įdėta pastangų naujiems informacijos teikimo būdams, tokiems kaip nemokamos telefono linijos, brūkšninių kodų skaitytuvai parduotuvėse, internetas ir kt., įdiegti, kad yra išties nemažai teisės aktų, susijusių su ženklimu, įskaitant tai, kad etiketėse pateikiama vis detalesnė

19 Baltoji knyga KOM(2007) 279, *supra* note 3.

20 Pociūtė, D. *Maisto etiketės ženklai*. Vilnius, 1995, p. 5.

21 Tarybos 1978 m. gruodžio 18 direktyva 79/112/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su galutiniam vartotojui skirtų maisto produktų ženklimu etiketėmis, pateikimu ir reklama, suderinimo. [1979] OJ L 33.

22 Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. kovo 20 d. direktyva 2000/13/EB dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių maisto produktų ženklimą, pateikimą ir reklamavimą, derinimo [2000] OL L 109.

23 Komisijos pasiūlymas, *supra* note 12.

informacija, kurią ir vartotojams sunku suprasti,²⁴ vis dėlto pažymėjo, jog jo neįtikino informacijos apie maistą sąvokos pasirinkimas,²⁵ bei nurodė, kad sprendimas šią sąvoką įteisinti gali sukelti didelę sumaištį tiek pramonei, tiek vartotojams.²⁶ Nepaisant to, sąvoka įtvirtinta ir atsispindi pačiame Reglamento Nr. 1169/2011 pavadinime.

Pažymėtina, jog Reglamento Nr. 1169/2011 2 straipsnio 2 dalies j punkte pateikta ir ženklavimo apibrėžtis, nustatant, jog „ženklavimas – su maisto produktu susiję žodžiai, duomenys, prekės ženklai, registruotasis prekės pavadinimas, vaizduojamoji medžiaga arba simbolis, pateikti ant pakuotės, dokumente, informaciniame lapelyje, etiketėje, žiede ar lankelyje, pridedamuose prie tokio maisto produkto arba jį nurodančiuose“. Galima sakyti, kad ženklavimas yra tam tikra informacija, pateikiama konkrečiai nurodytais būdais prie maisto produkto arba nurodant jį. Ir nors su maisto produktu susiję žodžiai, duomenys, prekės ženklai, registruotasis prekės pavadinimas, vaizduojamoji medžiaga arba simbolis taip pat laikytini informacija, kas suartina analizuojamas sąvokas, vis dėlto būdų, kaip ši informacija gali būti teikiama, pasirinkimas neleidžia visiškai sutapatinti ženklavimo ir informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvokų. Jei ženklavimą informacija gali būti teikiama ant pakuotės, dokumente, informaciniame lapelyje, etiketėje, žiede ar lankelyje, pridedamuose prie tokio maisto produkto arba jį nurodančiuose, tai informacijos apie maistą atveju apibrėžiama abstrakčiau, plačiau, be konkrečių būdų nurodant ir kitas priemones, įskaitant šiuolaikinių technologijų priemones arba žodinę komunikaciją. Manytina, jog tokiu atveju, pavyzdžiui, QR kodo, nemokamos telefono linijos ar interneto svetainės pateikimas etiketėje, ant pakuotės ir pan. nelaikytinas ženklavimu, nes norint gauti išsamesnę informaciją apie maisto produktą nei pateikta etiketėje dar reikės pasinaudoti technologinėmis priemonėmis (telefonu, kompiuteriu), kas patenka į informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoką.

Įdomu tai, kad informacijos apie maistą teikimu vartotojams laikoma ir žodinė komunikacija, kas tikrai nėra ženklavimas. Matyt, turimi omenyje tie atvejai, kai, pavyzdžiui, informacijos apie maisto produktą galima gauti iš pardavėjo prekybos centre, barmeno ar padavėjo restorane ar kavinėje ir pan. Vis dėlto tokio informacijos teikimo būdo įtvirtinimas kelia papildomų klausimų, tarkim, kokią informaciją galima teikti žodžiu, kas turi teisę teikti tokią informaciją, kaip užfiksuoti ir įrodyti, kad buvo pateikta tiksli, aiški ir neklaidinanti informacija, kas atsakys, jei to nebuvo padaryta, ir t. t.

Analizuojamų sąvokų netapatumą rodo ir tai, jog informacijos apie maistą teikimo vartotojams taisyklės taikomos ne tik ženklavimui, bet ir reklamai.²⁷ Reklamuojant paprastai pateikiama ne visa ar apskritai ne ta informacija, kuri nurodoma ženklavimą. Tačiau tam tikros savybės gali būti nurodomos tiek etiketėje, tiek reklamuojant, pavyzdžiui, informuojant apie tam tikrų sudedamųjų dalių buvimą ar, atvirkščiai, jų nebuvimą, ir abejais atvejais tokia informacija skatina vartotoją įsigyti maisto produktą. Tai rodo, jog kategoriškai atskirti ženklavimą ir reklamą taip pat negalima ir pagrindžia informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvokos taikymą abejais atvejais.

24 O'Rourke, R., *supra* note 13, p. 300.

25 *Ibid.*, p. 302.

26 *Ibid.*, p. 307.

27 Direktyvos 2000/13/EB 2 str. 3 d. b p.; Reglamento Nr. 1169/2011, 7 str. 4 d. a p.

Apibendrinant galima teigti, jog ženklintas visuomet yra informacijos apie maistą teikimas vartotojams, tačiau informacijos apie maistą teikimas vartotojams ne visuomet yra ženklintas. Todėl darytina išvada, kad šios sąvokos yra subordinacijos santykių viena su kita, kai informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoka yra platesnė ir apima ženklintą.

2. Pagrindiniai informacijos apie maistą teikimo vartotojams principai pagal Reglamentą Nr. 1169/2011

Be to, kad naujajame Reglamente Nr. 1169/2011 įteisinta informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoka, numatyta ne mažai kitų reikšmingų pokyčių: papildytos informacijos apie maistą teikimo taisyklės, įtvirtintos atsakomybės už informacijos teikimą nuostatos, papildytas privalomų nurodyti duomenų sąrašas ir kt. Tad toliau ir bus analizuojami kai kurie svarbiausi informacijos apie maistą teikimo vartotojams principai.

2.1. Sąžininga informacijos teikimo praktika

Informacijos apie maistą teikimo vartotojams taisyklių esmė, pakoregavus formuluotes ir įtraukus keletą naujų aspektų, naujajame Reglamente Nr. 1169/2011 išliko beveik ta pati kaip ir Direktyvoje 2000/13/EB. Jei Direktyvos 2000/13/EB 2 straipsnyje nustatyta, jog ženklintas ir ženklinto būdai neturi iš esmės klaidinti, tai naujojo Reglamento Nr. 1169/2011 7 straipsnyje „Sąžininga informacijos teikimo praktika“ taip pat nurodoma, jog informacija apie maistą neturi klaidinti. Taigi pasirenkama vartoti naujoji sąvoka, kas reiškia, kad informacijos teikimo taisyklės taikomos visai ir visais būdais teikiamai informacijai apie maistą, ne tik ženklintam, kaip nustatyta Direktyvoje 2000/13/EB. Ši Direktyva 2000/13/EB Lietuvoje įgyvendinama Lietuvos higienos norma HN 119:2002 „Maisto produktų ženklintas“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymu Nr. 677 (toliau – Higienos norma HN 119:2002),²⁸ kuri nustato bendruosius maisto produktų ženklinto, maistingumo bei partijų žymėjimo reikalavimus.²⁹ Galima sakyti, šis teisės aktas skirtas išimtinai maisto produktų ženklintam ir reikalavimų kitiems būdams, kuriais vartotojams galėtų būti teikiama informacija apie maistą, nenustato, išskyrus Higienos normos HN 119:2002 12 punktą, kuriame nurodoma, jog 11 punkto reikalavimai taikomi ir reklamavimui.³⁰

28 Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 677 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 119:2002 „Maisto produktų ženklintas“ tvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 13-530.

29 Higienos normos HN 119:2002 1 p.

30 *Ibid.*, 11 p. nustatyta, jog ženklintas ir ženklinto būdai neturi klaidinti pirkėjo, visų pirma dėl maisto produkto charakteristikų, ypač jo prigimties, tapatybės, savybių, sudėties, kiekio, tinkamumo vartoti termino, kilmės, pagaminimo būdo, maisto produktui priskirto poveikio arba savybių, kurių jis iš tikrųjų neturi, užuominos apie ypatingas maisto produkto savybes, nors tokias savybes turi visi panašūs maisto produktai.

Grįžtant prie Reglamento Nr. 1169/2011 7 straipsnio, jame įtvirtinama nauja nuostata, jog vartotojas neturi būti klaidinamas „specialiai atkreipiant dėmesį į tam tikrų sudedamųjų dalių ir (arba) maistinių medžiagų buvimą ar nebuvimą“. Čia turima omenyje tokie užrašai kaip „Be E“, „Be E 621“, „Jokių E“, „Stop E“, „Be maisto priedų“, „Be konservantų“, „Be saldiklių“ ir pan. Vartotojai klaidinami tuo atveju, jei gamintojas paženkliną maisto produktą minėtu ar panašiu užrašu iš tikrųjų nedėdamas užrašė nurodytų medžiagų, tačiau jų natūraliai yra produkte ar jos susidaro gamybos proceso metu. Kad tai yra vartotojo klaidinimas, tiesiogiai nenurodo ir Higienos norma HN 119:2002. Būtent šiuo argumentu bei tuo, kad atitinkamos medžiagos į maisto produktą gamybos metu nededamos, remiasi Lietuvos gamintojai, minėtu būdu ženklindami savo maisto produktus. Tačiau, nors ir nėra nuostatos apie klaidinimą, nederėtų pamiršti Higienos normos HN 119:2002 16.9 punkto, kuris įpareigoja etiketėje nurodyti bet kurią sudedamąją dalį, naudojamą maisto produktų gamyboje ir išliekančią galutiniame produkte nors ir pakitusiu pavidalu, ir nurodytą 5 priede arba kilusią iš sudedamųjų dalių, nurodytų 5 priede.³¹ Be to, tame pačiame punkte nurodoma, jog sudedamąją dalimi laikoma bet kuri medžiaga, naudojama maisto produktų gamyboje ir išliekanti galutiniame produkte nors ir pakitusiu pavidalu, ir kilusi iš 5 priede nurodytų sudedamųjų dalių, bei etiketėje turi būti pateikiama aiškia nuoroda į sudedamosios dalies, iš kurios ji kilusi, pavadinimą. Šis punktas taip pat leidžia nepaisyti Higienos normos HN 119:2002 16.4.2, 16.4.3 ir 16.4.4 punktų, pagal kuriuos sudedamosiomis dalimis nelaikomi maisto priedai, kurie patenka į konkretų produktą tik kartu su viena arba keliomis šio produkto sudedamosiomis dalimis, tačiau galutiniame produkte neatlieka jokios technologinės funkcijos, maisto priedai, kurie naudojami kaip pagalbinės medžiagos, taip pat medžiagos, naudojamos tik tokiais kiekiais, kurių reikia, kad jos atliktų tirpiklių arba maisto priedų ar kvapiųjų medžiagų terpės funkcijas, bei medžiagos, kurios nėra maisto priedai, tačiau naudojamos tokiu pat būdu ir tokiais pat tikslais kaip pagalbinės medžiagos ir išlieka galutiniame produkte nors ir pakitusiu pavidalu. Vadinas, net ir tuo atveju, kai, pavyzdžiui, tam tikras maisto priedas nebus sąmoningai įdėtas į produktą gamybos metu, o pateks į jį kartu su viena ar keliomis to produkto sudedamosiomis dalimis ir galutiniame produkte jis neatliks jokios technologinės funkcijos, o bus aptiktas laboratoriniais tyrimais, tai ne tik kad nebus galima maisto produkto ženklinti „be E“ ar kitais panašiais užrašais, bet ir reikės nurodyti tą priedą kaip sudedamąją dalį.

Bet kokių atveju reikia tikėtis, jog pradėjus taikyti Reglamentą Nr. 1169/2011 ginčų dėl to, kad minėtas ar kitas panašus užrašas gali tik tuomet atsirasti ant etiketės ar būti pateiktas kitu būdu, jei atlikus laboratorinius tyrimus galutiniame produkte tikrai nerandama tos medžiagos, kuri nurodoma kaip nesanti, nebekils.

Taip pat Reglamentu Nr. 1169/2011 nustatyti reikalavimai „maisto pakaitalų“ ženklinimui, t. y. informacija apie maistą neturi klaidinti „naudojantis išvaizda, aprašomąja arba vaizdine medžiaga darant užuominą, kad maisto produkto sudėtyje yra tam tikras

31 Higienos normos HN 119:2002 5 priede „Sudedamosios dalys, kurių ženklimas reglamentuojamas šios higienos normos 16.3 ir 16.9 punktuose“ išvardintos alergijas arba netoleravimą sukeliančios medžiagos arba produktai.

maisto produktas arba sudedamoji dalis, nors iš tikrųjų tame maisto produkte natūraliai esantis komponentas arba įprastai naudojama sudedamoji dalis yra pakeisti kitu komponentu ar kita sudedamąja dalimi³². Dažniausiai tai būna susiję su sūriu ar kitais kasdieniais produktais, kuriuose pieno riebalai pakeičiami augaliniais aliejais. Tokiais atvejais etiketėje šalia produkto pavadinimo turi būti aiškiai nurodomas komponentas arba sudedamoji dalis, kuri naudota iš dalies ar visiškai pakeisti paprastai naudojamą arba natūraliai esantį komponentą ar sudedamąją dalį.³³ Nors tokia nuostata siekiama apsaugoti vartotojus nuo klaidinimo, yra nuomonių, kad ji gali kelti problemų ateityje taikant inovacijas, pavyzdžiui, tai neskatintų maisto verslo operatoriaus alergenus pakeisti medžiagomis, kurios nėra alergeni, vien dėl to, kad ant maisto produkto etiketės turėtų atsirasti užrašas, jog tai pakaitalas.³⁴

2.2. Atsakomybė už informacijos apie maistą teikimą vartotojams

Svarbu ir tai, kas gi vis dėlto yra atsakingas už informacijos apie maistą teikimą. Direktyvoje 2000/13/EB specialių atsakomybei skirtų nuostatų nėra. Tad galioja bendra nuostata, jog maisto verslo operatoriai visuose su jų kontroliuojamu verslu susijusiuose gamybos, perdirbimo ir paskirstymo etapuose užtikrina, kad maistas atitiktų su jų veikla susijusius maisto produktus reglamentuojančių įstatymų reikalavimus ir tikrina, kad šių reikalavimų būtų laikomasi.³⁵ Tai reiškia, kad nustatyta bendra maisto verslo operatorių atsakomybė. Tačiau tokia nuostata yra labai abstrakti ir iš jos nėra visiškai aišku, kas turėtų atsakyti, pavyzdžiui, už ne pagal teisės aktų reikalavimus paženklinto maisto produkto pateikimą į rinką, kai netinkamai paženklino gamintojas, o pardavėjas etiketei ar pakuotei nedarė jokie poveikio, tačiau žinojo (arba net ir nežinojo) apie ženklinimo reikalavimų nesilaikymą ir pan. Reglamente Nr. 1169/2011 nuostatos dėl atsakomybės už informacijos apie maistą teikimą įtraukiamos atskiru 8 straipsniu, kurio 1 dalyje nurodoma, jog už informacijos apie maistą teikimą yra atsakingas tas operatorius, kurio pavarde ar įmonės pavadinimu prekiaujama maisto produktu arba, jei tas operatorius nėra įsisteigęs Sąjungoje, importuotojas į Sąjungos rinką. Paminėtina ir šio straipsnio 3 dalies nuostata, jog maisto verslo operatoriai, nedarantys poveikio informacijai apie maistą, netiekia maisto produktų, kurie, kaip jie, remdamiesi turima profesine informacija, žino arba kaip jie preziumuoja, neatitinka taikomų informaciją apie maistą reglamentuojančių teisės aktų ir atitinkamų nacionalinių nuostatų reikalavimų. Taigi, jei maisto verslo operatorius tiekia į rinką maisto produktus, kurie neatitinka informacijos apie maistą teikimo reikalavimų, ir nors nedaro tai informacijai jokie poveikio, tačiau apie neatitikimą reikalavimams žino ar tai preziumuoja, jis tampa atsakingu ir jam gali būti pritaikytos poveikio priemonės.

32 Reglamento Nr. 1169/2011 7 str. 4 d. d p.

33 *Ibid.*, VI priedo A dalies 4 p.

34 Dévényi P, *supra* note 14, p. 212.

35 Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. sausio 28 d. reglamento (EB) Nr. 178/2002 17 str. 1 d. [2002] OL L 31.

Manoma, jog Reglamente Nr. 1169/2011 įtvirtintos nuostatos dėl atsakomybės už informacijos apie maistą teikimą perimtos iš Europos Teisingumo Teismo (toliau – Teismas) suformuotos praktikos *Lidl Italia* byloje.³⁶ Net ir tuomet, kai atsakomybę reglamentuojančios nuostatos nebuvo aiškios, Teismas išaiškino, jog Direktyvos 2000/13 nuostatos nedraudžia valstybės narės teisės aktų, kurie numato galimybę šios valstybės narės ūkio subjektą, platinantį maisto produktus, pagamintus kitoje valstybėje narėje įsisteigusio ūkio subjekto, laikyti atsakingu už pažeidimą ir nubausti administracine bauda, nors jis, kaip paprastas platintojas, tik prekiauja šiuo produktu, kurį jam pateikė minėtas gamintojas.³⁷

Minėtoje byloje *Lidl Italia* prekiauvo Vokietijos gamintojo alkoholiniu gėrimu „amaro alle erbe“, kurio etiketėje nurodyta 35 % alkoholio koncentracija. Atlikus šio gėrimo mėginių analizę paaiškėjo, kad vis dėlto alkoholio koncentracija yra mažesnė nei nurodyta šios prekės etiketėje ir, nustatčius pažeidimą, *Lidl Italia* buvo paskirta administracinė bauda. *Lidl Italia* tokį sprendimą apskundė nurodydama, jog Bendrijos ženklavimo reikalavimai taikomi produkto gamintojui, o ne ūkio subjektui, kuris tik prekiauja produktu. Platintojas negali žinoti tikslios ar klaidinančios informacijos, nurodytos gamintojo užklijuotoje etiketėje, ir bet kuriuo atveju negali įsikišti į prekės gamybos procesą ar pakeisti etiketės, kuria žymimas produktas. Teismas konstatavo, jog iš Direktyvos 2000/13/EB nuostatų nematyti, jog nagrinėjama pareiga ženklavimo srityje yra nustatyta tik šių alkoholinių gėrimų gamintojui ar kad Direktyva 2000/13/EB pašalina galimybę platintoją laikyti atsakingu už šios pareigos pažeidimą, tačiau jis nurodė, kad reikia atsižvelgti ne tik į tų nuostatų formuluotę, bet ir į teisės akto, kuriame jos įrašytos, bendrąją struktūrą, kontekstą ir tikslą. Tad Teismas pažymėjo, kad net ir nesant tiesioginės nuorodos dėl platintojo atsakomybės, atsižvelgiant į Direktyvos 2000/13/EB nuostatų bendrąją struktūrą ir kontekstą, į kurią jos patenka, Direktyvoje 2000/13/EB kalbama apie platintojus įgyvendinant tam tikras pareigas ženklavimo srityje. Taip yra konkrečiai Direktyvos 2000/13/EB 3 straipsnio 1 dalies 7 punkto, kuris į privalomą nurodyti etiketėje informaciją įtraukia Bendrijoje įsisteigusio gamintojo, pakuotojo arba pardavėjo pavardę arba verslo pavadinimą, atveju. O kalbant apie Direktyvos 2000/13/EB tikslą, kuris yra galutinio maisto produkto vartotojo apsauga ir informavimas, tai byloje nagrinėjami nacionaliniai teisės aktai, numatantys ne tik gamintojų, bet ir platintojų atsakomybę, jo visiškai nepažeidžia. Atvirkščiai, jie akivaizdžiai prisideda prie tikslo informuoti ir apsaugoti galutinį maisto produkto vartotoją. Tad Teismas nusprendė, kad jei direktyva nereglamentuoja tam tikros srities dėl nevisiško teisės aktų suderinimo, valstybės narės iš esmės gali nustatyti taisykles šioje srityje, bet kuriuo atveju jei jos iš esmės nepakeičia nagrinėjamoje direktyvoje numatyto rezultato.³⁸

36 Ross, H., supra note 15, p. 136.

37 Byla C-315/05, *Lidl Italia Srl prieš Comune di Arcole (VR)* [2005] ECR I-11181.

38 Lietuvoje taip pat nėra aiškiai nustatyta, kuris maisto verslo operatorius turi atsakyti už maisto produktų ženklavimo pažeidimus. Remiantis Direktyvos 2000/13/EB 3 straipsnio 1 dalies 7 punktą įgyvendinančiu Higienos normos HN 119:2002 13.7 punktu, pagal kurį ženklinant maisto produktus būtina nurodyti Europos Sąjungoje įsisteigusio gamintojo, pakuotojo ar pardavėjo pavadinimą ar firmos vardą ir adresą, ir aukščiau išdėstytais argumentais, darytina išvada, kad atsakingas gali būti

Atsižvelgus į Direktyvos 2000/13/EB prasmę ir tikslus, argumentas, kad tik produkto gamintojas yra atsakingas už netikslią informaciją etiketėje, neįtikino ir generalinės advokatės Christine Stix-Hackl, pateikusios išvadą analizuojamoje byloje.³⁹ Ji taip pat pastebėjo, kad platintojo atsakomybės atmesti vien dėl to, kad ji nėra aiškiai nurodyta Direktyvoje 2000/13/EB, negalima, nes kitaip tokius pačius argumentus galima būtų pateikti ir dėl visų kitų atsakingų asmenų atsakomybės, kurie taip pat nėra aiškiai nurodyti. Advokatė daro išvadą, jog platintojas atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant, kad galutinis vartotojas gaus visą reikalingą su parduodamu produktu susijusią informaciją jam lengvai suprantama kalba, tačiau ji nurodo, jog tai dar nepasako, ar jis gali būti atsakingas taip pat ir už atitinkamos informacijos turinio teisingumą, ir būtent suinteresuoto asmens galimybę patikrinti, ar produkto etiketėje nurodyta informacija yra teisinga, nurodo kaip atsakomybės už maisto produktų etiketėje esančios informacijos teisingumą sąlygą, kurios buvimą turi patikrinti nacionalinis teismas.

Nepaisant to, kad naujajame Reglamente Nr. 1169/2011 nuostatos dėl atsakomybės įtvirtintos, atsakyti į klausimą, kuris gi maisto verslo operatorius atsakingas už maisto produktų ženklavimo pažeidimus, nėra taip paprasta. Pavyzdžiui, jei etiketėje bus nurodytas tiek maisto produkto gamintojas, tiek platintojas, tai kuris bus laikomas tuo operatoriumi, kurio pavarde ar įmonės pavadinimu prekiaujama maisto produktu, t. y. atsakingu? Žinoma, reglamentuojant privalomos pateikti informacijos sąrašą Reglamente 1169/2011 nereikalaujama nurodyti abiejų maisto verslo operatorių, įtvirtinant, jog privaloma pateikti minėto 8 straipsnio 1 dalyje nurodyto maisto verslo operatoriaus pavadinimą ar įmonės pavadinimą ir adresą. Taigi iš esmės galima manyti, kad tas operatorius, kuris bus nurodytas produkto etiketėje, ir bus atsakingas už informacijos apie tą produktą pateikimą. O tuo atveju, jei bus nurodytas tiek gamintojas, tiek platintojas ar importuotojas, atsižvelgiant į Reglamento 1169/2011 tikslą informuoti ir apsaugoti vartotojus, atsakingas turėtų būti arčiau vartotojo esantis ir (ar) lengviau pasiekiamas maisto verslo operatorius. Įdomu tai, kad Komisijos pasiūlyme atsakingais buvo nurodyti maisto verslo operatoriai, pirmą kartą rinkai tiekiantys maisto produktą,⁴⁰ t. y. maisto verslo operatorius, kuris pirmas Europos Sąjungoje pagamino maisto produktą, arba maisto verslo operatorius, kuris pirmas jį importavo į Europos Sąjungą.⁴¹ Tačiau įtvirtinus tokią nuostatą, nebūtų atsižvelgta į Teismo sprendimą Lidl Italia byloje, kurioje iš esmės pritarta bendros atsakomybės koncepcijai, be

bet kuris iš punkte paminėtų maisto verslo operatorių. Galima manyti, jog netiesiogiai tą patvirtina ir Higienos normoje HN 119:2002 nustatytos maisto produktų partijos identifikavimo taisyklės. Pagal 33 punktą maisto produktu negalima prekiauti, jei jis neturi nuorodos, leidžiančios identifikuoti partiją, kuriai priklauso maisto produktas. O 35 punkte įtvirtinta, jog kiekvieną partiją nurodo maisto produkto gamintojas ar pakuotojas arba pirmasis Lietuvoje ar Europos Bendrijoje įsisteigęs jo pardavėjas. Nuorodas apie partijos identifikavimą savo atsakomybe nustato ir pažymi (patvirtina) vienas ar kitas iš minėtų veiklos vykdytojų.

39 Generalinės advokatės Ch. Stix-Hackl išvada, pateikta 2006 m. rugsėjo 12 d. byloje C-315/05 *Lidl Italia Srl prieš Comune di Arcole (VR)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-08-15]. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72530&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=512775>.

40 Komisijos pasiūlymas, *supra* note 12.

41 Ross, H., *supra* note 15, p.135.

to, nebūtų įtraukti visi galimi atsakomybės subjektai, pavyzdžiui, pakuotojai, kurių užsakymu produktą pagamina kitas maisto verslo operatorius.

Grįžtant prie Reglamento 1169/2011 8 straipsnio 3 dalyje nurodytų maisto verslo operatorių, nedarančių poveikio informacijai apie maistą, manytina, jog turimi omenyje pardavėjai, nedalyvavę išankstiniame gamybos, pakavimo ar kituose procesuose, galinčiuose kaip nors turėti įtakos informacijos apie produktą pateikimui ar apie produktą maisto verslo operatoriui suteikiančiuose konkrečių žinių. Gal būt šiuo atveju būtų galima pritaikyti generalinės advokatės išvadoje, pateiktoje *Lidl Italia* byloje, nurodytą poziciją, jog faktą, ar operatorius turėjo galimybę patikrinti, kad etiketėje nurodyta informacija yra teisinga, turi nustatyti nacionalinis teismas, taip pat ir faktus, ar maisto verslo operatorius, remdamasis turima profesine informacija, žino arba preziumuoja informacijos neatitikimą reikalavimams. O tai, kaip jau minėta, galėtų būti atsakomybės už informacijos apie maistą teikimo vartotojams pažeidimus sąlyga. Vis dėlto, įvedus tokias naujas sąvokas, kaip turima profesinė informacija, žinojimas ar preziumavimas, jų turinys nėra atskleidžiamas.⁴² Tad iš esmės lieka neaišku, kada maisto verslo operatorius turi žinoti ar kokioms aplinkybėms esant jis turi preziumuoti, kad maisto produktai neatitinka informacijos apie maistą teikimo vartotojams reikalavimų, ar jis turi būti visiškai atidus ir kaip profesionalas gali turėti ar gali gauti visą reikalingą informaciją ir ar visą laiką turi imtis aktyvių veiksmų, net ir nesant įtarimo dėl neatitikimų.

2.3. Privaloma informacija apie maistą

Naujojo Reglamento Nr. 1169/2011 9 straipsnyje pateikiamas sąrašas duomenų, kuriuos privaloma nurodyti informuojant vartotoją apie maistą. Nors, kaip jau minėta anksčiau, Reglamentas Nr. 1169/2011 taikomas įvairiems informacijos apie maistą teikimo vartotojams būdams, iš esmės 9 straipsnyje nurodyta informacija paprastai pateikiama maisto produktą ženklinant. Atkreiptinas dėmesys, jog šiame straipsnyje įtvirtinamas platesnis privalomų pateikti duomenų sąrašas nei nustatytas Direktyvos 2000/13/EB 3 straipsnyje. Be to, kad tiek galiojant Direktyvai 2000/13/EB, tiek pradėjus taikyti Reglamentą Nr. 1169/2011 su nežymiais pakeitimas privaloma nurodyti maisto produkto pavadinimą, sudedamųjų dalių sąrašą, tam tikrų sudedamųjų dalių ar jų kategorijų kiekį, maisto produkto grynąjį kiekį, minimalų tinkamumo vartoti terminą, visas specialias laikymo ir vartojimo sąlygas, vartojimo instrukciją, jei be jos būtų sudėtinga teisingai vartoti šį maisto produktą, daugiau kaip 1,2 % tūrio koncentracijos alkoholio turinčių gėrimų faktinę alkoholio koncentraciją, šiek tiek keičiasi maisto verslo operatoriaus pavadinimo, kilmės šalies ar kilmės vietos nurodymo reikalavimai, taip pat sąrašas papildomas reikalavimais privalomai pateikti alergijas arba netoleravimą sukeliančias medžiagas arba produktus (toliau – alergenai) bei maistingumo deklaraciją.

42 Atkreiptinas dėmesys, jog galutiniame nuostatos variante atsisakyta dar keletu Komisijos pasiūlyme patiektų naujų sąvokų. Pirminiame variante siūlyta nustatyti, jog maisto verslo operatoriai, vykdytys informacijai apie maistą poveikio neturinčią mažmeninės prekybos ar platinimo veiklą, *nepersųžengdami savo veiklos ribų tinkamai* užtikrina galiojančių informacijos apie maistą reikalavimų taikymą.

Maisto verslo operatoriaus pavadinimas. Kalbant apie maisto verslo operatoriaus pavadinimą, tai pagal Reglamento 1169/2011 9 straipsnio 1 dalies h punktą reikia nurodyti tą maisto verslo operatorių, kurio pavarde ar įmonės pavadinimu prekiaujama maisto produktu arba, jei tas operatorius nėra įsisteigęs Sąjungoje, importuotoją į Sąjungos rinką, kai tuo tarpu pagal Direktyvos 2000/13/EB 3 straipsnio 1 dalies 7 punktą turi būti nurodoma Bendrijoje įsisteigusio gamintojo, pakuotojo arba pardavėjo pavardė arba verslo pavadinimas. Apie tai jau užsiminta analizuojant maisto verslo operatoriaus atsakomybės klausimus.

Kilmės šalis ar kilmės vieta. Vienu problematiškiausių klausimų nurodomas privalomas kilmės šalies ar kilmės vietos ženklavimas.⁴³ Komisija siūlė kilmės šalį ar provenencijos vietą privalomai nurodyti tik tada, jei nepateikus tokių duomenų vartotojas būtų iš esmės klaidinamas dėl tikrosios maisto produkto kilmės šalies ar provenencijos vietos.⁴⁴ Tuo tarpu Europos Parlamentas norėjo privalomo kilmės ženklinimo ir pienui, neperdirbtiems maisto produktams, produktams, sudarytiems iš vienos sudedamosios dalies ir mėšai kaip sudedamajai daliai.⁴⁵ Galiausiai Reglamento Nr. 1169/2011 26 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog nurodyti kilmės šalį ar kilmės vietą privaloma, jei nepateikus tokių duomenų vartotojas būtų klaidinamas dėl tikrosios maisto produkto kilmės šalies ar kilmės vietos, ypač tuo atveju, jeigu visa su maisto produktu pateikta informacija arba etiketė leistų daryti prielaidą, kad šio maisto produkto kilmės šalis ar kilmės vieta yra kita,⁴⁶ taip pat mėšai⁴⁷. Iki šiol kilme paremta privalomojo ženklinimo sistema, kalbant apie mėsą, taikyta tik jautienai.⁴⁸ Būtent tokiu argumentu, kad, jei ženklinimo nuostatos įgyvendintos jautienai, tai jos gali būti įgyvendinamos ir ženklinant kitų gyvūnų mėsą, buvo remtasi nustatant privalomą kilmės šalies ar kilmės vietos ženklavimą ir tų kitų gyvūnų mėšai.⁴⁹ O štai pieno, pieno, kuris naudojamas kaip sudedamoji pieno gaminių dalis, neperdirbtų maisto produktų, produktų, sudarytų iš vienos sudedamosios dalies, sudedamųjų dalių, sudarančių daugiau nei 50 % maisto produkto bei mėsos, kuri naudojama kaip sudedamoji dalis kilmės šalies ar kilmės vietos nuorodos gali tapti privalomos ateityje, atsižvelgiant į tai, jog Komisija dėl to turės Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti ataskaitas, o su jomis galės pateikti ir siūlymus iš dalies pakeisti atitinkamas nuostatas.⁵⁰

Alergenai. Išties svarbi nuostata, kuria siekiama, kad „vartotojai, ypač maistui alergiški ar jo netoleruojantys vartotojai, galėtų rinktis jiems saugius maisto produktus tu-

43 Dévényi P., *supra* note 14, p. 214.

44 Komisijos pasiūlymas, *supra* note 12, 9 str. 1 d. i p.

45 Dévényi P., *op. cit.*, p. 214.

46 Ar tai taikoma, pavyzdžiui, *English Breakfast Tea*, ar vartotojai žino, kad tokia arbata iki šiol auginama ne Anglijoje, o Indijoje? Hagenmeyer, M., *supra* note 13, p. 168.

47 Pagal Reglamento Nr. 1169/2011 XI priedą – kiaulienai, avienai arba ožkienai, naminių paukščių mėšai.

48 Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. liepos 17 d. reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, nustatantis galvijų identifikavimo bei registravimo sistemą, reglamentuojantis jautienos bei jos produktų ženklinimą ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 820/97. [2000] OL L 204.

49 Dévényi P., *supra* note 14, p. 214.

50 Reglamento Nr. 1169/2011 26 str. 5-7 d.

rėdami pakankamai informacijos⁵¹ – Reglamento Nr. 1169/2011 9 straipsnio 1 dalies c punkte įtvirtintas reikalavimas teikiant informaciją apie maistą privalomai nurodyti ir alergenus. Pažymėtina, jog priėmus Direktyvą 2000/13 alergenu ženklinimas apskritai nebuvo numatytas, o pateikiant sudedamųjų dalių sąrašą vis dėlto ne visos alergijos ar netoleravimą sukeliančios medžiagos arba produktai į jį patenka. Tuo tikslu, kad nuo maisto alergijos kenčiantiems vartotojams būtų pateikiama tinkama informacija, priimta Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. lapkričio 10 d. direktyva 2003/89/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 2000/13/EB dėl maisto produktuose esančių sudedamųjų dalių nurodymo,⁵² įtvirtinant privalomą alergenu ženklinimą ir pateikiant jų sąrašą. Vis dėlto problema liko ta, jog toks ženklinimas privalomas iš esmės tik fasuotiems produktams.⁵³

Reglamentas Nr. 1169/2011 taikomas maisto verslo operatoriams visais maisto tiekimo grandinės etapais, kai jų veikla susijusi su informacijos apie maistą teikimu vartotojams. Jis taikomas visiems galutiniam vartotojui skirtiems maisto produktams, ir ne tik viešojo maitinimo įstaigoms teikti skirtiems, bet ir jų pačių teikiamiems maisto produktams.⁵⁴ Taigi alergenu nurodymas tampa privalomas visose valstybėse narėse ne tik fasuotiems ir nefasuotiems maisto produktams, bet ir viešojo maitinimo įstaigoms.

Alergenų pateikimo taisyklės įtvirtintos Reglamento Nr. 1169/2011 21 straipsnyje, kuriame nurodyta, jog alergeno pavadinimas sudedamųjų dalių sąrašė pabrėžiamas pateikiant jį taip, kad jis aiškiai išsiskirtų iš kitų sąrašo sudedamųjų dalių, pvz., pasirinkant tam tikrą šriftą, stilių arba fono spalvą. Vadinasi, už informacijos apie maistą teikimą atsakingas maisto verslo operatorius turi galimybę pats pasirinkti, kaip išskirti alergenus iš kitų sudedamųjų dalių, nes pateiktas pavyzdinis alternatyvių nurodymo būdų sąrašas. Tais atvejais, kai sudedamųjų dalių sąrašas nepateikiamas, informacija apie alergenus vis tiek turi būti, nurodant žodžius „sudėtyje yra“, o po jų – į Reglamento Nr. 1169/2011 II priede pateiktą sąrašą įtrauktos medžiagos ar produkto pavadinimas.

51 Reglamento Nr. 1169/2011 preambulės 24 p.

52 Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. lapkričio 10 d. direktyva 2003/89/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 2000/13/EB dėl maisto produktuose esančių sudedamųjų dalių nurodymo. [2003] OL L 308.

53 Pagal Direktyvos 2000/13/EB 14 straipsnio 1 dalį, jei maisto produktai galutiniam vartotojui arba viešojo maitinimo įstaigoms yra pateikiami parduoti nefasuoti arba jei jie vartotojo prašymu yra pakuojami pardavimo vietoje arba sufasuoti tiesioginiam pardavimui, išsamias taisykles dėl privalomos ženklinimo informacijos nurodymo būdo priima pačios valstybės narės. Tai reiškia, kad alergenu ženklinimas nurodytais atvejais priklauso nuo nacionalinio įstatymų leidėjo, ir jei jis nenumatys privalomo alergenu nurodymo visais atvejais, gali kilti rimtas pavojus vartotojų sveikatai. Lietuvoje fasuotų maisto produktų alergenu ženklinimui taikomos Higienos normos HN 119:2002 16 punkte ir 5 priede įtvirtintos sudedamųjų dalių nurodymo taisyklės. O pagal Higienos normos HN 119:2002 8 punktą nefasuotų produktų atveju informacija apie alergenus pateikiama atitiktų patvirtinančiuose dokumentuose, be to, mažmeninės prekybos įmonėse tokia informacija gali būti pateikiama raštu kitaip (šiuo atveju vadovaujasi Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. gegužės 15 d. įsakymu Nr. 170 „Dėl Lietuvos Respublikoje parduodamų daiktų (prekių) ženklinimo ir kainų nurodymo taisyklių“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 50-1927).

54 Reglamento Nr. 1169/2011 1 str. 3 d.

Maistingumo deklaracija. Atkreiptinas dėmesys, kad be kitų teisės aktu Reglamentas Nr. 1169/2011 panaikina ir Tarybos 1990 m. rugsėjo 24 d. direktyvą 90/496/EEB dėl maisto produktų maistingumo ženklavimo (toliau – Direktyva 90/496/EEB),⁵⁵ pagal kurią maistingumo ženklavimas privalomas tik tuomet, kai maisto produkto etiketėje, taip pat pateikiant maisto produktą ar jį reklamuojant kartu pateikiamas ir mitybinis teiginys. Visais kitais atvejais maistingumo ženklavimas pagal šią Direktyvą 90/496/EEB yra neprivalomas.⁵⁶ Tuo tarpu į naująjį Reglamentą Nr. 1169/2011 įtraukus maistingumo informacijos pateikimo taisykles,⁵⁷ maistingumo deklaracija įtraukiama į privalomų duomenų sąrašą, kas reiškia, kad ji turės būti pateikiama visada, nepriklausomai nuo to, ar bus pateikiamas mitybinis teiginys, ar ne. Tiesa, Reglamento Nr. 1169/2011 V priede pateikiamas maisto produktų, kuriems netaikomas reikalavimas pateikti privalomą maistingumo deklaraciją, sąrašas⁵⁸, tačiau jei vis dėlto maistingumo deklaracija pateikiama savanoriškai, tuomet ji turi atitikti jos pateikimui Reglamente Nr. 1169/2011 įtvirtintus reikalavimus.⁵⁹

Taigi privalomą maistingumo deklaraciją sudarys energinė vertė bei riebalų, sočiųjų riebalų rūgščių, angliavandenių, cukrų, baltymų ir druskos kiekiai.⁶⁰ Ši privaloma informacija turės būti išreikšta, kaip ir pagal Direktyvą 90/496/EEB, 100 g ar 100 ml,⁶¹ taip pat galės, o nurodant vitaminus ir mineralus, privalės būti pateikta ir referencinių suvartojamų kiekių procentiniais dydžiais 100 g arba 100 ml,⁶² kas taip pat yra viena iš Reglamento Nr. 1169/2011 naujovių. Minėta energinė vertė bei maistingųjų medžiagų kiekiai galės būti nurodomi ir vienai porcijai ir (arba) vartojimo vienetui.⁶³

Reglamentas Nr. 1169/2011 nustato ir maistingumo deklaracijos pateikimo taisykles, t. y. ją sudarantys duomenys turi būti pateikiami tame pačiame regėjimo lauke,⁶⁴ nes, kaip teigiama Reglamento Nr. 1169/2011 preambulės 41 punkte, vartotojams gali būti painu, jei dalis informacijos apie maistingumą būtų pateikiama pagrindiniame regėjimo lauke, paprastai vadinamame priekine pakuotės puse, o dalis kitoje, pavyzdžiui, užpakalinėje, pakuotės pusėje. O jei tam tikrą maistingumo informaciją, nurodytą Reglamento Nr. 1169/2011 30 straipsnio 3 dalyje, norima savanoriškai pakartoti, tie duomenys turi būti nurodomi pagrindiniame regėjimo lauke.⁶⁵ Taigi pateikiant privalomą maistingumo deklaraciją, svarbu, kad tie duomenys būtų tame pačiame regėjimo

55 Tarybos 1990 m. rugsėjo 24 d. direktyva 90/496/EEB dėl maisto produktų maistingumo ženklavimo. [1990] OL L 276.

56 Direktyvos 90/496/EEB 2 str.

57 Reglamento Nr. 1169/2011 29-35 str.

58 Pavyzdžiui, neperdirbtiems produktams, sudarytiems iš vienintelės sudedamosios dalies arba vienintelės kategorijos sudedamųjų dalių, prieskoniniams augalams, prieskoniams ar jų mišiniams, druskai ir druskos pakaitalams, saldikliams, skirtiems maistui pasaldinti valgant, želatinai, mielėms, kramtomosioms gumoms ir kt.

59 Reglamento Nr. 1169/2011 36 straipsnio 1 dalis.

60 Reglamento Nr. 1169/2011 30 str. 1 d.

61 Reglamento Nr. 1169/2011 32 str. 2 d.

62 Reglamento Nr. 1169/2011 32 str. 3-5 d.

63 Reglamento Nr. 1169/2011 33 str.

64 Reglamento Nr. 1169/2011 34 str. 1 d.

65 Reglamento Nr. 1169/2011 34 str. 3 d.

lauke, nepriklausomai nuo to, ar tai pagrindinis regėjimo laukas ar ne. O štai savanoriško maistingumo informacijos pakartojimo atveju nustatyti, kuris regėjimo laukas yra pagrindinis, tampa kiek sudėtingiau. Reglamentas Nr. 1169/2011 apibrėžia, kas yra pagrindinis regėjimo laukas,⁶⁶ taip pat iš minėto preambulės punkto galima manyti, kad dažniausiai tai yra vadinamoji priekinė pakuotės pusė, tačiau, manytina, gana dažnai, o ypač tais atvejais, kai, pavyzdžiui, maisto produktas yra butelyje, skardinėje ar panašioje taroje, maisto verslo operatoriumi pasirinkti pagrindinį regėjimo lauką nebus taip paprasta.

Atsižvelgiant į tai, kad bus privaloma pateikti maistingumo deklaraciją ir į reikalaujamus pateikti duomenis bei skaičius, akivaizdu, kad tos informacijos ir skaičių bus daugiau. Ar tai iš tiesų prisideda prie tikslo pateikti vartotojui aiškia, tikslią ir lengvai suprantamą informaciją siekimo, ar neuždeda pernelyg didelės naštos maisto verslo operatoriams, ir ar ateityje neturėsime kalbėti apie „vartotoją su kišeniniu skaičiuotuovu“⁶⁷, kol kas atsakyti sunku.

Etiniai aspektai. Reglamentuojant maisto saugą ir taikant principą „nuo lauko iki stalo“ vis dažniau pasigirsta diskusijų dėl ryšio tarp maisto saugos ir gyvūnų, skirtų vartoti žmonėms, gerovės apsaugos. Gyvūnų gerovės apsaugos srityje priimta nemažai Europos Sąjungos teisės aktų, kuriais nustatomi įvairūs reikalavimai gyvūnų laikymui, šėrimui, priežiūrai, transportavimui, skerdimui ir t.t., kuo taip pat siekiama apsaugoti ir žmonių sveikatą. Tačiau suderintų nuostatų dėl galimybės informuoti vartotojus apie tai, kad maistas pagamintas ar gautas iš tų gyvūnų, kurie buvo laikomi pagal teisės aktų nustatytus ar net savanoriškai taikomus aukštesnius gyvūnų gerovės apsaugos standartus, nėra. Tiesa, ženklinant kiaušinius vienas iš ant kiaušinio pateikiamo kodo skaitmenų rodo, pagal kokią ūkininkavimo sistemą buvo laikomos vištos.⁶⁸ Tačiau manoma, kad, išskyrus kiaušinių ženklimą, gyvūnų gerovės kriterijai rinkoje iki šiol neturi didesnės reikšmės.⁶⁹ Vis dėlto prieš priimant Reglamentą Nr. 1169/2011 nemaža diskusija kilo dėl informacijos pateikimo vartotojui apie tai, ar gyvūnas, kurio mėsa tiekiamą į rinką, buvo apsvaigintas prieš jį skerdžiant.⁷⁰ Tačiau tai buvo diskusija ne

66 Reglamentas Nr. 1169/2011 2 str. 2 d. 1 p. „pagrindinis regėjimo laukas – pakuotės regėjimo laukas, kurį vartotojui pirkimo metu lengviausia pamatyti iš pirmo žvilgsnio ir kuris padeda vartotojui nedelsiant identifikuoti produktą pagal jo savybes ar pobūdį ir, prireikus, pagal jo registruotąjį prekės pavadinimą. Jei pakuotė turi keletą identiškų pagrindinių regėjimo laukų, pagrindiniu regėjimo lauku laikomas tas, kurį pasirinko maisto verslo operatorius“.

67 Hagenmeyer, M., *supra* note 13, p. 170.

68 Komisijos 2002 m. sausio 30 d. direktyvos 2002/4/EB dėl vištų dedekles laikančių įmonių, kurioms taikoma Tarybos direktyva 1999/74/EB, registravimo priedo 2 d. 2.1 p. [2002] OL L 30.

69 *Politikstrategie Food Labelling*. Gemeinsame Stellungnahme der Wissenschaftlichen Beiräte für Verbraucher- und Ernährungspolitik sowie Agrarpolitik des Bundesministeriums für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz, 2011 [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-08-15]. http://www.bmelv.de/SharedDocs/Downloads/Ministerium/Beiraete/Verbraucherpolitik/2011_10_PolitikstrategieFoodLabelling.pdf?sessionid=5B30FEDA6ED24C73B5F63440677D5447.2_cid288?_blob=publicationFile.

70 Nuo 2013 m. sausio 1 d. taikomas Tarybos 2009 m. rugsėjo 24 d. reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žudomų gyvūnų apsaugos [2009] OL L 303, kurio 4 straipsnio 1 dalyje nustatytas reikalavimas žudyti gyvūnus tik prieš tai juos apsvaiginus laikantis tam tikrų reikalavimų. To paties straipsnio 4 dalis leidžia netaikyti šios nuostatos, t. y. neapsvaiginti gyvūno, religinėms apeigoms, jei skerdimas

dėl to, ar leisti valstybėms narėms nustatyti galimybę skersti gyvūnus religiniais tikslais be apsvaiginimo,⁷¹ bet dėl to, ar apie tokią mėsą, pagamintą paskerdus gyvūną minėtu būdu, turi būti informuojamas vartotojas.⁷² Viena vertus, teisinis reikalavimas tokią mėsą ženklinti išskirtų ją iš kitos mėsos, kas gal būt galėtų būti vertinama kaip diskriminacija religijos pagrindu. Kita vertus, kodėl vartotojui neturėtų būti suteikta teisė priimti laisvą, jo etines nuostatas atitinkantį sprendimą išsigyjant mėsą?⁷³ Taigi iš esmės galima sakyti, kad šioje situacijoje keliamas religijos laisvės ir vartotojo teisės į informaciją santykio klausimas.

Europos Parlamento 2010 m. pranešime nurodoma, jog pagal Europos Sąjungos teisės aktus tam tikroms religinėms bendruomenėms leidžiama skersti gyvūnus maistui jų neapsvaiginus. Dalis šios mėsos nėra parduodama musulmonams arba žydams, o patenka į rinką, kur ją gali nupirkti vartotojai, kurie galbūt nenorėtų pirkti mėsos gyvulių, kurie prieš skerdziant nebuvo apsvaiginti. Tačiau tam tikrų religinių bendruomenių atstovai teiraujasi būtent mėsos, gautos gyvūnus skerdziant ritualiniu būdu. Atitinkamai vartotojai turėtų būti informuoti, kad tam tikras mėsos kiekis gaunamas iš gyvūnų, kurie nebuvo apsvaiginti. Ši informacija turėtų leisti jiems pasirinkti maistą pagal jų etinius įsitikinimus.⁷⁴ Poziciją šiuo klausimu yra pareiškusi ir Europos veterinarų federacija (toliau – Federacija).⁷⁵ Ji apskritai nepritaria gyvūnų skerdimui be apsvaiginimo, tačiau, jei tai jau yra leidžiama, tuomet turi būti ir aiškiai paženklinta, kad vartotojai galėtų priimti informuotą sprendimą išsigydami tokius produktus. Be to, Federacija siūlo skirti religinį skerdimą nuo skerdimu neapsvaiginus, nes mano, kad skerdimu būdas neturi nieko bendro su tikėjimu, o greičiau su pačiu paskerdimo būdu perpjauant gerklę neapsvaiginus, todėl teikia pirmenybę ženklinimui nurodant, kad gyvūnas paskerstas neapsvaiginus, o ne darant nuorodą į religinį skerdimą.

Prieš pasiūlymą ženklinti rituališkai paruoštą mėsą sukilo žydų ir musulmonų bendruomenės, sakydamos, kad jis diskriminuoja ir išreiškia Europos nusiteikimą prieš islamą.⁷⁶

atliekamas skerdykloje (turima omenyje *shechita* (žydų) ir *halal* (musulmonų) metodai), o 26 straipsnio 2 dalies c punkte įtvirtinta nuostata suteikia galimybę valstybėms narėms šioje srityje patvirtinti ir aukštesnius žudomų gyvūnų apsaugos standartus. Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo (Valstybės žinios, 1997, Nr. 108-2728) 9 straipsnio 4 dalyje numatyta, jog skersti gyvūnus pagal religinius ritualus be išankstinio apsvaiginimo leidžiama tik turint Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos leidimą.

71 O tai išties būtų gyvūnų gerovės apsaugos srities klausimas.

72 Bruce, Ven. A., *supra* note 16, p. 378.

73 *Ibid.*, p 377.

74 Europos Parlamento 2010 m. balandžio 19 d. pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams (COM(2008)0040 – C7-0052/2008 – 2008/0028(COD)), 205 pakeitimas. Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komitetas. Pranešėja: Renate Sommer.

75 *Slaughter without stunning and food labeling*. Briefing note FVE/012/doc/030. Federation of Veterinarians of Europe. 2012 [žiūrėta 2012-08-14] <http://www.fve.org/uploads/publications/docs/030%20fve%20position%20labeling%20meat%20from%20animals%20slaughtered%20without%20stunning%20final.pdf>.

76 Sapsted, D. New EU labels for halal and kosher foods spark anger. *The National* [interaktyvus]. Abu Dhabi, 2010 [žiūrėta 2012-08-14] <http://www.thenational.ae/news/world/europe/new-eu-labels-for-halal-and-kosher-foods-spark-anger>.

Galiausiai pasiūlymas buvo atmestas ir sutarta, kad tuo klausimu rengiant būsimą Sąjungos gyvūnų apsaugos ir gerovės strategiją reikėtų apvarstyti galimybę atlikti galimybės teikti vartotojams atitinkamą informaciją gyvūnų apsvaiginimo klausimu tyrimą.⁷⁷

Apibendrinant svarbu paminėti, jog kad ir kaip išsamiai naujuoju Reglamentu Nr. 1169/2011 būtų siekiama sureguliuoti informacijos apie maistą teikimą vartotojams, daugelyje sričių dar reikalingos gilesnės analizės, išsamesni tyrimai nei atlikta iki šiol. Tai rodo Reglamento Nr. 1169/2011 nuostatos, kuriomis Komisija įpareigojama pateikti ataskaitas ir pasiūlymus vienu ar kitu klausimu.⁷⁸ Taip pat tam, kad būtų atsižvelgta į mokslo pažangą, technines žinias ar kitus pokyčius bei poreikius papildyti reguliavimą, Komisijai tam tikrose srityse suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus.⁷⁹

3. Nacionalinės priemonės

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Sutartis) 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog, kai Sutartys konkrečioje srityje suteikia Sąjungai kompetenciją, kurią ji dalijasi su valstybėmis narėmis, Sąjunga ir valstybės narės gali toje srityje priimti teisiskai privalomus aktus. Tačiau valstybės narės naudojasi savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga ja nepasinaudojo. Taip pat valstybės narės vėl naudojasi savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nusprendė ja nesinaudoti. Tokiai pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai be kitų sričių Sutartis priskiria ir vidaus rinkos bei vartotojų apsaugos sritis.⁸⁰ Taigi Europos Sąjunga, remdamasi Sutarties 114 ir 169 straipsniais, kurie nustato, kokių priemonių ji gali imtis atitinkamai vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos srityse, ėmėsi reguliuoti informacijos apie maistą teikimą vartotojams, vadinausi, ji pasinaudojo savo pasidalijamąja kompetencija. Tai reiškia, kad informacijos apie maistą teikimo vartotojams srityje, kaip ir minėta, valstybės narės gali pasinaudoti savo kompetencija tiek, kiek ja nepasinaudojo Europos Sąjunga. Kyla klausimas, kokia gi apimtimi Europos Sąjunga šia kompetencija pasinaudojo: ar ji ėmėsi visiško sureguliovimo, ar vis dėlto paliko erdvės ir nacionaliniam įstatymų leidėjui.

Atkreiptinas dėmesys, jog pasikeis ne tik tam tikros informacijos apie maistą teikimo vartotojams nuostatos, bet ir teisės akto, kuriame jos įtvirtintos, rūšis, t. y. direktyvą pakeis reglamentas. Tai tiesiogiai taikomas teisės aktas, kuris tampa kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisinės sistemos dalimi ir tam nereikalingas nacionalinės valdžios įsikišimas,⁸¹ kai tuo tarpu direktyva turi būti įgyvendinama nacionalinėje teisėje valstybėms narėms pasirenkant tam priemones, kartu siekiant direktyvoje numatytų tikslų.⁸² Komisijos pasiūlyme nurodoma, jog priemone informacijos apie maistą teikimui vartotojams reglamentuoti pasirinkus direktyvą, o ne reglamentą, Bendrijoje

77 Reglamento Nr. 1169/2011 preambulės 50 punktas.

78 Pavyzdžiui, Reglamento Nr. 1169/2011 16 str. 4 d., 26 str. 4-6 d., 30 str. 7 d., 35 str. 5 d.

79 Reglamento Nr. 1169/2011 51 str.

80 Sutarties 4 straipsnio 2 dalies a ir f punktai.

81 *Europos Sąjungos teisės seminarai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 58.

82 *Ibid.*, p. 59.

būtų taikomas nenuoseklus metodas ir dėl to kultų neaiškumų tiek vartotojams, tiek pramonės atstovams.⁸³

Pažymėtina, jog jau pačiame Reglamente Nr. 1169/2011 aiškiai nurodyta, jog konkrečiai suderintų klausimų srityje valstybės narės negali priimti nacionalinių priemonių ar toliau jų taikyti, nebent tai būtų leidžiama pagal Sąjungos teisę.⁸⁴ Taip pat jos gali patvirtinti nacionalines priemones ir konkrečiai nesuderintų klausimų srityse, jeigu jomis nedraudžiamas laisvas Reglamento Nr. 1169/2011 reikalavimus atitinkančių prekių judėjimas, jam nesudaromos kliūtys arba jis nėra ribojamas.⁸⁵

Iš pirmo žvilgsnio gali susidaryti įspūdis, kad Europos Sąjunga nebesuteikia galimybių valstybėms narėms imtis priemonių informacijos apie maistą teikimo vartotojams srityje. Tačiau nederėtų pamiršti Reglamento Nr. 1169/2011 39 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatyta, jog be 9 straipsnio 1 dalyje ir 10 straipsnyje nurodytų privalomų duomenų, valstybės narės gali priimti priemones, reikalaujančias nurodyti papildomus privalomus duomenis apie specifines maisto produktų rūšis ar kategorijas. Tiesa, tokių reikalavimą valstybės narės turi pagrįsti bent viena iš tokių priežasčių kaip visuomenės sveikatos apsauga, vartotojų apsauga, sukčiavimo prevencija, pramoninės ir komercinės nuosavybės teisių apsauga, kilmės nuorodomis, registruotais kilmės vietos pavadinimais ir nesąžiningos konkurencijos prevencija. O. Sosnitza nuomone, beveik kiekvienas toks papildomas reikalavimas gali būti pateisintas vartotojų apsaugos tikslu ir būtent šis straipsnis yra valstybių narių galimybė reikalauti praktiškai bet kokios informacijos ant etiketės.⁸⁶ Tačiau kyla klausimas, kokiose srityse valstybės narės gali nustatyti tokius privalomus reikalavimus. Anot O. Sosnitza, tam tikru apribojimu būtų galima laikyti nebet nuostatą, kad papildomus privalomus reikalavimus galima nustatyti specifinėms maisto produktų rūšims ar kategorijoms, taigi reikalavimai negali būti horizontalūs, taikomi visiems produktams iš eilės. Kita vertus, tokia nuostata yra pakankamai plati ir lanksti, kad valstybės galėtų reikalauti privalomos informacijos praktiškai visoms įmanomoms produktų grupėms, kas taip pat lemtų rezultatą, priešingą nei siekė Komisija, t. y. turėtų būti gaminamos skirtingos etiketės, atitinkančios skirtingus 27 valstybių narių reikalavimus.⁸⁷

Remdamosi Reglamento Nr. 1169/2011 40 straipsniu, valstybės narės dėl pakartotiniam naudojimui skirtų stiklinių pieno ar pieno gaminių butelių galės priimti nacionalines priemones, leidžiančias nukrypti nuo Reglamente Nr. 1169/2011 įtvirtintų privalomų duomenų sąrašo pateikimo taisyklių.⁸⁸ Pagal Reglamento Nr. 1169/2011 41 straipsnį valstybės narės galės palikti nacionalines priemones dėl gėrimų, kurių alkoholio koncentracija, išreikšta tūrio procentais, yra didesnė nei 1,2 %, sudedamųjų dalių išvardijimo,⁸⁹ tačiau tik iki tol, kol Komisija pateiks ataskaitą dėl sudedamųjų dalių

83 Komisijos pasiūlymas, *supra* note 12.

84 Reglamento Nr. 1169/2011 38 straipsnio 1 dalis.

85 Reglamento Nr. 1169/2011 38 straipsnio 2 dalis.

86 Sosnitza, O., *supra* note 13, p. 22.

87 *Ibid.*

88 Lietuvoje reikalavimai konkrečiai stikliniams pieno ar pieno gaminių buteliams nenustatyti, tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad ir pieno, parduodamo stikliniuose buteliuose, Lietuvoje taip pat nėra.

89 Pagal Higienos normos HN 119:2002 16.3 punktą galioja bendra taisyklė, jog daugiau kaip 1,2 tūrio

sąrašo ir maistingumo deklaracijos, nurodydama, ar alkoholiniams gėrimams ateityje turėtų būti taikomas visų pirma reikalavimas pateikti informaciją apie energinę vertę.⁹⁰ Maisto produktų grynasis kiekis pagal Reglamento Nr. 1169/2011 23 straipsnio 1 dalį nurodomas litrais, centilitrais, mililitrais, kilogramais arba gramais, atitinkamai: a) skysti produktai – tūrio vienetais; b) kiti produktai – masės vienetais. Be to, Reglamento Nr. 1169/2011 42 straipsnis leidžia valstybėms narėms palikti galioti anksčiau nei 2011 m. gruodžio 12 d. priimtas nacionalines priemones, leidžiančias naudoti kitą nei prieš tai nurodytas grynojo kiekio išraiškos būdas, tačiau tik tuo atveju, jei tų kitų būdų nenustatys Komisija, pasinaudodama teise priimti deleguotuosius aktus.⁹¹ Kadagi Reglamento Nr. 1169/2011 XIII priede reglamentuotas referencinis vitaminų ir mineralinių medžiagų vartojimo kiekis per parą bei referencinis energinės vertės ir pasirinktų maistinių medžiagų vartojimo kiekis tik suaugusiems, tad pagal Reglamento Nr. 1169/2011 43 straipsnį valstybės narės galės priimti priemones dėl savanoriško referencinių tam tikrų gyventojų grupių vartojimo kiekių nurodymo, pavyzdžiui, vaikams, tačiau vėl gi tik tol, kol Komisija nepriims dėl to įgyvendinimo aktų.⁹²

Daugiausia laisvės valstybės narės turės nefasuotų maisto produktų srityje, kuomet jos galės pačios nuspręsti, kokius duomenis nurodyti privaloma.⁹³ Nepriklausomai nuo to, ar valstybės narės tokias taisykles nustatys, ar ne, alergenu nurodymas net ir tuomet išlieka privalomu.⁹⁴

Atsižvelgiant į tai, kad priimta nauja informacijos apie maistą teikimo vartotojams reguliavimo priemonė, t. y. reglamentas, į tai, kad palikta bent jau minimali galimybė valstybėms narėms pačioms imtis nacionalinių priemonių šioje srityje, bei į tai, jog įteisinta naujoji informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoka, įdomu trumpai aptarti, kas gi Lietuvoje kompetentingas imtis veiksmų, siekiant užtikrinti sklandų naujojo reguliavimo taikymą. Pagal Lietuvos Respublikos maisto įstatymo (toliau – Maisto įstatymas)⁹⁵ 9 straipsnį, kuris nustato valdymo institucijų kompetenciją, ženklinimo srityje kompetencija padalijama trimis institucijoms – Sveikatos apsaugos, Žemės ūkio ir Ūkio ministerijoms. Pagal Maisto įstatymo to paties straipsnio 2 dalies 4 punktą ir 3 dalies 3 punktą atitinkamai tiek Sveikatos apsaugos, tiek Žemės ūkio ministerija nustato privalomuosius maisto produktų ženklinimo reikalavimus, o pagal 4 dalies 2 punktą Ūkio ministerija nustato Lietuvos rinkoje realizuojamą maisto prekių bendrus

proc. alkoholio turintiems gėrimams sudedamųjų dalių nurodyti nebūtina, jeigu kiti teisės aktai nereglementuoja kitaip. Tame pačiame punkte nurodoma ir išimtis, kuomet ant tokių gėrimų turi būti nurodoma bet kuri sudedamoji dalis, apibūdinta 6.14 punkto pirmajame sakinyje (t. y. tam tikri maisto priedai) ir įtraukta į 5 priedą (alergenai). Pavyzdžiui, vyno butelių etiketėse nurodoma „Sudėtyje yra sulfitų“.

90 Reglamento Nr. 1169/2011 16 str. 4 d.

91 Higienos normos HN 119:2002 18.1 punktas nustato tokius pačius reikalavimus grynojo kiekio išraiškos būdai kaip ir Reglamento Nr. 1169/2011 23 straipsnio 1 dalis, tačiau nurodo, kad tokiu būdu išreiškiamas fasuotų maisto produktų grynasis kiekis.

92 Higienos normos HN 119:2002 4 priede nurodyti vitaminai ir mineralinės medžiagos, kurios gali būti nurodomos ir rekomenduojamos jų paros normos, tačiau jos taip pat taikomos suaugusiems.

93 Dévényi P., *supra* note 14, p. 216.

94 Reglamento Nr. 1169/2011 44 str. 1 d. a p.

95 Lietuvos Respublikos maisto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 32-893.

ženklinimo ir prekybos privalomuosius reikalavimus. Pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, jog identiška funkcija priskiriama kelioms institucijoms, dėl ko lieka neaišku, kuri iš jų prirėkus turi imtis veiksmų arba kuri bus atsakinga, jei nė viena jų nesiims. Kitas svarbus aspektas, sąvokų „privalomieji ženklinimo reikalavimai“ ir „bendri ženklinimo reikalavimai“ vartojimo netikslumai: jei Ūkio ministerija nustato bendrus reikalavimus, tai kas nustato specialiuosius, ar privalomieji reikalavimai apima ir bendrus, ir specialiuosius, ar bendri reikalavimai gali būti ir privalomieji, ir neprivalomieji ir pan. Taip pat reikalinga diskusija klausimu, kuri sąvoka – informacijos apie maistą teikimo vartotojams ar vis tik ženklinimo – turi būti vartojama. Situaciją mėginta taisyti Maisto įstatymo projektu, parengtu Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnybos,⁹⁶ kuriuo siūlyta įtvirtinti, jog Sveikatos apsaugos ministerija „nustato <...> privalomuosius informacijos apie maistą teikimo vartotojams (įskaitant teiginių apie maisto produktų sveikatingumą ir maistingumą naudojimą) reikalavimus, Žemės ūkio ministerija „nustato <...> specialiuosius ženklinimo reikalavimus“, o Ūkio ministerija „nustato Lietuvos Respublikos rinkoje realizuojamų maisto prekių bendrus ženklinimo ir prekybos privalomuosius reikalavimus“. Ar tai reiškia, kad Sveikatos apsaugos ministerija turėtų teisę nustatyti ne tik ženklinimo, bet ir kitų informacijos teikimo vartotojams būdų reikalavimus, ar bendri ir specialieji reikalavimai, kuriuos nustatyti suteikiama teisė atitinkamai Žemės ūkio ir Ūkio ministerijoms, nėra privalomieji, jei privalomuosius nustato Sveikatos apsaugos ministerija ir pan. Taigi ir šiuo pasiūlymu minėti klausimai nėra išsprendžiami, susidaro įspūdis, jog institucijų kompetencija dubliuojasi, taip pat lieka neaiškus vartojamų sąvokų turinys.⁹⁷

Išvados ir pasiūlymai

Vienas iš reikšmingiausių pakeitimų informacijos apie maistą teikimo vartotojams srityje, numatytų Reglamente Nr. 1169/2011, yra informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvokos įteisinimas, dėl ko išskyla šios naujosios ir ženklinimo sąvokų santykio klausimas, tuo labiau, kad naujajame Reglamente Nr. 1169/2011 ženklinimo sąvokos taip pat neatsisakoma. Nors pasitaiko nuomonių, kad Reglamentu Nr. 1169/2011 iš esmės nustatomi reikalavimai maisto produktų ženklinimui, tačiau iš jame pateiktų apibrėžčių galima daryti išvadą, jog informacijos apie maistą teikimo vartotojams ir ženklinimo sąvokos netapačios, jos yra subordinacijos santykyje viena su kita, kai pirmoji yra platesnė ir apima antrąją, t. y. ženklinimas visuomet yra informacijos apie maistą teikimas vartotojams, tačiau informacijos apie maistą teikimas vartotojams ne visuomet yra ženklinimas. Atsižvelgiant į tai, siūlytina įvertinti galimybę informacijos apie maistą teikimo vartotojams sąvoką vartoti Lietuvos Respublikos teisės aktuose, nustatančiuose maisto saugos, kokybės ir tvarkymo reikalavimus.

Naujuoju Reglamentu Nr. 1169/2011 numatyta nemažai ir kitų reikšmingų pokyčių: papildytos informacijos apie maistą teikimo taisyklės, įtvirtintos atsakomybės už

96 Lietuvos Respublikos maisto įstatymo projektas Nr. 10-1109-04. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba, 2010.

97 Atkreiptinas dėmesys, kad tyrimas buvo atliekamas dar neprasidėjus Lietuvos Respublikos Seimo rudens sesijai, tad tikimasi, kad minėti klausimai bus svarstomi.

informacijos apie maistą teikimą vartotojams nuostatos, papildytas privalomų nurodyti duomenų sąrašas, kaip vieną iš privalomų duomenų įtraukiant maistingumo deklaraciją, taip pat būtinybę nurodyti alergenų net ir nefasuočių produktų atveju, kuomet kompetencija nustatyti informacijos apie šiuos maisto produktus teikimo reikalavimus palikta pačioms valstybėms narėms, be to, atkreiptas dėmesys į etinius aspektus vartotojams renkantis jų poreikius atitinkantį maistą. Vis dėlto, kad ir kaip išsamiai naujuoju Reglamentu Nr. 1169/2011 būtų siekiama sureguliuoti informacijos apie maistą teikimą vartotojams, akivaizdu, jog ši sritis vis dar vystosi ir kai kurie aspektai reikalauja tolesnių tyrimų ir analizės. Atsižvelgiant į padidėjusį privalomai vartotojui teiktinų duomenų apie maistą kiekį, tęsiant tyrimus ir pagal tai toliau reglamentuojant šią sritį, siūlytina atkreipti dėmesį į tos informacijos teikimo kokybę, vartotojo galimybes ją aprėpti, surasti ir suprasti, galiausiai į jo poreikius, įvertinant, ar iš tiesų didesnis informacijos kiekis reikš geriau informuotą vartotoją.

Iš pirmo žvilgsnio gali susidaryti įspūdis, kad Europos Sąjunga savo naujuoju informacijos apie maistą teikimo vartotojams reguliavimu nebepalieka šioje srityje valstybėms narėms jokios veiksmų laisvės. Vis dėlto nuostata, kuria valstybėms narėms suteikiama galimybė priimti priemones, reikalaujančias nurodyti papildomus privalomus duomenis apie specifines maisto produktų rūšis ar kategorijas, pateisinant tokias priemones vienu iš nurodytų pagrindų, gali būti laikoma „vartais“, leidžiančiais valstybėms narėms reikalauti pateikti praktiškai bet kokią informaciją apie maistą, pateisinant tokį reikalavimą vartotojų apsaugos tikslu. Kuri institucija tokių nacionalinių priemonių turi imtis Lietuvoje, sureglamentuota neaiškiai. Todėl siūlytina aktyviai diskutuoti kompetencijų padalijimo atitinkamoms institucijoms klausimais ir nedviprasmiškai reglamentuoti: arba kai kurioms institucijoms atsisakyti kompetencijos šioje srityje, arba nustatyti aiškias sritis, kuriose kiekviena institucija veikia. Funkcijų dubliavimas pažeidžia teisinio tikrumo principą ir teisinėje valstybėje yra netoleruotinas.

Literatūra

1. Byla C-315/05, Lidl Italia Srl prieš Comune di Arcole (VR) [2005] ECR I-11181.
2. Bruce, Ven. A. Do sacred cows make the best hamburgers? The legal regulation of religious slaughter of animals. *The University of New South Wales Law Journal*. 2011, 34(1): 351-382.
3. Dévényi P. The New Regulation on the Provision of Food Information to Consumers – Is New Always Better? *European Food and Feed Law Review*. 2011, 4: 210-217.
4. Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases [interaktyvus]. Geneva: Report of a Joint WHO/FAO Expert Consultation, 2003 [žiūrėta 2012-07-29]. <http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/trs916/download/en/index.html>.
5. Europos Parlamento 2010 m. balandžio 19 d. pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams (COM(2008)0040 – C7-0052/2008 – 2008/0028(COD)), 205 pakeitimas. Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komitetas. Pranešėja: Renate Sommer.
6. Europos Parlamento ir Tarybos 1997 m. sausio 27 d. reglamente (EB) Nr. 258/97 dėl naujų maisto produktų ir naujų maisto komponentų [1997] OL L 43.

7. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. kovo 20 d. direktyva 2000/13/EB dėl valstybių narių įstatymų, reglamentuojančių maisto produktų ženklimą, pateikimą ir reklamavimą, derinimo [2000] *OL L 109*.
8. Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. liepos 17 d. reglamentas (EB) Nr. 1760/2000, nustatantis galvijų identifikavimo bei registravimo sistemą, reglamentuojantis jautienos bei jos produktų ženklimą ir panaikinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 820/97. [2000] *OL L 204*.
9. Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. sausio 28 d. reglamentas (EB) Nr. 178/2002. [2002] *OL L 31*.
10. Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. lapkričio 10 d. direktyva 2003/89/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 2000/13/EB dėl maisto produktuose esančių sudedamųjų dalių nurodymo. [2003] *OL L 308*.
11. Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1924/2006 ir (EB) Nr. 1925/2006 bei kuriuo panaikinami Komisijos direktyva 87/250/EEB, Tarybos direktyva 90/496/EEB, Komisijos direktyva 1999/10/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/13/EB, Komisijos direktyvos 2002/67/EB ir 2008/5/EB bei Komisijos reglamentas (EB) Nr. 608/2004. [2011] *OL L 304*.
12. Europos Sąjungos teisės seminarai. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
13. Garde A. The Contribution of Food Labelling to the EU's Obesity Prevention Strategy. *European Food and Feed Law Review*. 2007, 6: 378-385.
14. Generalinės advokatės Ch. Stix-Hackl išvada, pateikta 2006 m. rugsėjo 12 d. byloje C-315/05 *Lidl Italia Srl prieš Comune di Arcole (VR)* [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-08-15]. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72530&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=512775>.
15. Hagenmeyer, M. The Regulation Overkill: Food Information. New labelling and nutrition information legislation to follow the Claims Regulation. *European Food and Feed Law Review*. 2008, 3: 165-171.
16. Komisijos 2002 m. sausio 30 d. direktyva 2002/4/EB dėl vištas dedekles laikančių įmonių, kurioms taikoma Tarybos direktyva 1999/74/EB, registravimo [2002] *OL L 30*.
17. Komisijos 2005 m. gruodžio 8 d. žaliaji knyga KOM(2005) 637 „Sveikos mitybos ir fizinio aktyvumo skatinimas: atsvario, nutukimo ir chroniškų ligų prevencija Europos Sąjungoje“. [2005] Briuselis.
18. Komisijos 2007 m. gegužės 30 d. baltoji knyga KOM(2007) 279 „Dėl Europos strategijos su mityba, atsvariu ir nutukimu susijusioms sveikatos problemoms spręsti“. [2007] Briuselis.
19. Komisijos pasiūlymas dėl Europos parlamento ir Tarybos reglamento dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams. KOM(2008) 40 galutinis.
20. Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 108-2728.
21. Lietuvos Respublikos maisto įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 32-893.
22. Lietuvos Respublikos maisto įstatymo projektas Nr. 10-1109-04. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko tarnyba, 2010.
23. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 677 „Dėl Lietuvos higienos normos HM 119:2002 „Maisto produktų ženklimas“ tvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 13-530.

24. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 170 „Dėl Lietuvos Respublikoje parduodamų daiktų (prekių) ženklinimo ir kainų nurodymo taisyklių“. Valstybės žinios. 2002, Nr. 50-1927.
25. O'Rourke, R. Food Information or is it really Food Labelling? – the Commission's Legislative Proposal for a new Regulation. *European Food and Feed Law Review*. 2008, 5: 300-308.
26. Pape S. B. „May Contain“ Labelling: Adequate Consumer Warning or Unnecessarily Defensive Manufacturer Behaviour? *Journal of Consumer Policy*. 2009, 32: 165-188.
27. Pociūtė, D. Maisto etiketės ženklai. Vilnius, 1995.
28. Politikstrategie Food Labelling. Gemeinsame Stellungnahme der Wissenschaftlichen Beiräte für Verbraucher- und Ernährungspolitik sowie Agrarpolitik des Bundesministeriums für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz, 2011 [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-08-15]. http://www.bmelv.de/SharedDocs/Downloads/Ministerium/Beiraete/Verbraucherpolitik/2011_10_PolitikstrategieFoodLabelling.pdf;jsessionid=5B30FEDA-6ED24C73B5F63440677D5447.2_cid288?__blob=publicationFile.
29. Ross, H. Proposal for the Provision of Food Information to Consumers: Who will be held accountable for ensuring Labelling Provisions? *European Food and Feed Law Review*. 2009, 2: 135-138.
30. Sampson H. A. Peanut Allergy. *The New England Journal of Medicine*. 2002, 346 (17): 1294-1299.
31. Sapsted, D. New EU labels for halal and kosher foods spark anger. *The National* [interaktyvus]. Abu Dhabi, 2010 [žiūrėta 2012-08-14] <http://www.thenational.ae/news/world/europe/new-eu-labels-for-halal-and-kosher-foods-spark-anger>.
32. Saukienė I. Užrašais „be E“ manipuliuojantys gamintojai tampa vis išradingesni [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2012-08-28]. <http://www.delfi.lt/news/daily/Health/uzrasais-be-e-manipuliuojantys-gamintojai-tampa-vis-isradingesni.d?id=40850129>.
33. „Skanaus!“: tirtuose produktuose „be E“ yra E [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2012-08-28]. <http://www.lrytas.lt/-13413074091340212487-skanaus-tirtuose-produktuose-be-e-yra-e.htm>.
34. Slaughter without stunning and food labeling. Briefing note FVE/012/doc/030. Federation of Veterinarians of Europe. 2012 [žiūrėta 2012-08-14]. <http://www.fve.org/uploads/publications/docs/030%20fve%20position%20labeling%20meat%20from%20animals%20slaughtered%20without%20stunning%20final.pdf>.
35. Sosniza O. Challenges of the Food Information Regulation: Revision and Simplification of Food Labelling Legislation? *European Food and Feed Law Review*. 2011, 1: 16-26.
36. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. [2008] OL C 115.
37. Tarybos 1978 m. gruodžio 18 direktyva 79/112/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su galutiniam vartotojui skirtų maisto produktų ženkliniu etiketėmis, pateikimu ir reklama, suderinimo. [1979] OJ L 33.
38. Tarybos 1990 m. rugsėjo 24 d. direktyva 90/496/EEB dėl maisto produktų maistingumo ženklavimo. [1990] OL L 276.
39. Tarybos 2009 m. rugsėjo 24 d. reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žuomų gyvūnų apsaugos [2009] OL L 303.
40. Tikrinimo „Ar „be E“ yra tikrai „be E“ rezultatai [interaktyvus]. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, 2010 [žiūrėta 2012-08-28]. <http://www.teisingumas.lt/visuomenei/teisinis-svietimas/tikrinimo-201ear-201ebe-e201c-yra-tikrai-be-201ee201c201c-rezultatai>.

Legal aspects of food information to consumers

Asta Šamulevičiūtė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

In order to achieve a high level of health protection for consumers and to guarantee their right to information, it should be ensured that consumers are appropriately informed as regards about the food they consume. Only well-informed consumer is able to make rational decisions on purchasing foods according to his individual needs and interests.

Taking into account the importance of food information to consumers and measures of European Union that have been taken exercising its shared competence in the areas of internal market and consumer protection, the aim of this article is to analyse the legal requirements of food information, also how and how much of this information can be made available to consumers.

The paper deals with the concept of food information to consumers, it also discusses the link between definition, mentioned above, i.e. „food information to consumers“; and „labelling“: whether these definitions have the same or different meaning. The feasibility to implement a definition of „food information to consumers“ into national laws should be considered.

The article examines main provisions of food information to consumers, laid down in new Regulation No 1169/2011, i.e. fair information practices, provisions on responsibilities for the food information, list of mandatory particulars etc. Furthermore, ethical considerations, impacting informed decision making when buying food, are observed. However, it is not so important now, how should consumers be provided with even more information, but whether this higher content of information means better informed consumer.

Also attention paid to the provision of Regulation No 1169/2011, which allows Member States to adopt measures requiring additional mandatory particulars for specific types or categories of foods, justified on at least one of the mentioned grounds, and which could be a gateway for Member States to require almost any sort of information on foods, justified by the protection of consumers. Which institution should adopt such measures in Lithuania, is not clear, therefore the author suggests to discuss this question and regulate it explicitly.

Though there is a very detailed attempt to regulate food information to consumers with Regulation No 1169/2011, it is obvious that this area is still evolving and some aspects require additional research and analysis.

Keywords: *food, food law, food information to consumers, food labelling, food label.*

Asta Šamulevičiūtė, Mykolas Romeris universiteto Teisės fakulteto Bioteisės katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų sritis: teorinės ir praktinės maisto teisės problemos.

Asta Šamulevičiūtė, Mykolas Romeris University, Faculty of Law, Department of Biolaw, PhD student, Research interests: theoretical and practical problems of food law.